

ਅੱਜ ਦਾ ਸ਼ਬਦ

ਉੱਖਲੀ

ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਉੱਖਲੀ (ਉੱਖਲੀ) ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ - ਜਿਸਦਾ ਮੂੰਹ ਅਕਾਸ਼ ਵੱਲ ਨੂੰ ਹੋਵੇ। ਲੱਕੜ ਜਾਂ ਪੱਥਰ ਦੇ ਬਣੇ ਇਕ ਗੋਲ ਅਕਾਰ ਦੇ ਡੂੰਘੇ ਬਰਤਨ ਨੂੰ ਉੱਖਲੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅੰਨ ਪਾ ਕੇ ਮੂਹਲੇ ਨਾਲ ਛਤੀਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਗੋਲ ਬਰਤਨ ਦਾ ਹੇਠਲਾ ਕੁੱਝ ਹਿੱਸਾ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਗੱਡ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਇੱਧਰ-ਉੱਧਰ ਹਿੱਲ-ਜੁੱਲ ਨਾ ਸਕੇ। ਫਿਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਣਕ, ਬਾਜਰਾ, ਛੋਲੇ, ਦਾਲਾਂ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅੰਨ/ਅਨਾਜ ਪਾ ਕੇ ਮੂਹਲੇ ਭਾਵ ਲੰਮੇ ਘੋਟਣੇ ਨਾਲ ਇਸ ਅਨਾਜ ਨੂੰ ਛਤਨ/ਕੁੱਟਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਛਤਨ ਦਾ ਭਾਵ ਅਨਾਜ ਤੋਂ ਛਿਲਕਾ ਉਤਾਰਨਾ ਹੈ।

ਉੱਖਲੀ ਵਿੱਚ ਮੂਹਲੇ ਲਗਾਤਾਰ ਚੱਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ 'ਉੱਖਲੀ ਵਿੱਚ ਸਿਰ ਦਿੱਤਾ ਮੂਹਲਿਆਂ ਦਾ ਕੀ ਡਰ' ਵਰਗੇ ਅਖਾਣ ਪ੍ਰਚੱਲਿਤ ਹੋਏ।

ਸਤਕਾਂ ਵਿੱਚ ਪਏ ਟੋਇਆਂ ਜਾਂ ਖੱਡਿਆਂ ਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਮੂੰਹ ਅਕਾਸ਼ ਵੱਲ ਨੂੰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਡੂੰਘੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਮਾਲਵਾ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉੱਖਲੀਆਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅੱਜ ਦਾ ਸ਼ਬਦ

ਉਨਾਬ

ਉਨਾਬ ਸ਼ਬਦ ਅਰਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ। ਉਨਾਬ ਸਰਦ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਬੋਰ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਬਨਸਪਤੀ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਨਾਂ ਜ਼ਿਜ਼ਫਿਸ ਵੁਲਗੈਰਿਸ (zizphis vulgaris) ਹੈ। ਜ਼ਿਜ਼ਫਿਸ ਵੁਲਗੈਰਿਸ (zizphis vulgaris) ਲਾਤੀਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ। ਇਸ ਬੋਰ ਦਾ ਅਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਛੋਟੇ ਬੋਰ ਕੁ ਜਿੰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਪੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਰੰਗ ਲਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉਨਾਬ ਨਾਂ ਦਾ ਇਹ ਬੋਰ ਪੱਛਮੀ ਹਿਮਾਲਿਆ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ , ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਉੱਤਰ ਪੱਛਮੀ ਸਰਹੱਦੀ ਇਲਾਕਿਆਂ , ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ , ਈਰਾਨ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਉੱਤਰੀ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦਾ ਉਨਾਬ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਕੀਮ ਇਸ ਬੋਰ ਦੀ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਆਪਣੇ ਨੁਸਖਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਖੰਘ , ਬਲਗਮ , ਗਲੇ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਲਾਭਦਾਇਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਉਨਾਬ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੋਇਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਕਵੀ ਫ਼ੀਰੋਜ਼ਦੀਨ ਸ਼ਰਫ਼ ਦੀ ਛੇਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੇ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਵਿਤਾ 'ਦੇਸ ਪੰਜਾਬ' ਵਿੱਚ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੋਇਆ ਹੈ:

ਸੀਨੇ ਅੱਗਾਂ ਲਾਵਣ , ਹੱਠ ਉਨਾਬ ਨੀ ਸਹੀਓ।

ਸੋਹਣਿਆਂ ਦੇਸਾਂ ਅੰਦਰ , ਦੇਸ ਪੰਜਾਬ ਨੀ ਸਹੀਓ।

ਅੱਜ ਦਾ ਸ਼ਬਦ

ਲੜੀ ਨੰ : 03

ਉਕਾਬ

ਉਕਾਬ ਇਕ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਪੰਛੀ ਹੈ। ਉਕਾਬ ਸ਼ਬਦ ਅਰਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ - ਪਿੱਛਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਰਥਾਤ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ਇਹ ਬਾਜ਼ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਅਤੇ ਗਿਰਝ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਅੱਖ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਸਿਰ ਵੱਡਾ ਅਤੇ ਪੰਜੇ ਭਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਲੁੰਬਤ ਅਤੇ ਸਹੇ ਨੂੰ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਮਾਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਪੰਛੀ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਉਕਾਬ ਦੀਆਂ ਅੱਗੋਂ ਕਈ ਕਿਸਮਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ : ਬਦਾਮੀ ਉਕਾਬ (Tawny Eagle), ਰਗਤ ਉਕਾਬ (Steppe Eagle), ਛੋਟਾ ਚੀਨਾ ਉਕਾਬ (Indian Spotted Eagle), ਵੱਡਾ ਚੀਨਾ ਉਕਾਬ (Greater Spotted Eagle), ਸ਼ਾਹੀ ਉਕਾਬ (Eastern Imperial Eagle) ਆਦਿ।

ਰਗਤ ਉਕਾਬ (Steppe Eagle)

ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਇਸਦੇ ਖੰਭ ਤੀਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜੜੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਉਕਾਬ ਦੇ ਖੰਭ ਜਲਾਏ ਜਾਣ ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਸੱਪ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਇਸਦੀ ਨਜ਼ਰ ਮਨੁੱਖੀ ਨਜ਼ਰ ਤੋਂ ਅੰਦਾਜ਼ਨ 4 ਤੋਂ 8 ਗੁਣਾ ਤੇਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ ਨਜ਼ਰ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦੀ ਨਜ਼ਰ ਉਕਾਬ ਵਰਗੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਕਾਫ਼ੀ ਵਰਤੋਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਕ ਤਕੜੇ ਤੇ ਬਹਾਦਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਚਿਹਨ ਵੱਜੋਂ ਉਕਾਬ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਮਹਾਨ ਰੂਸੀ ਕਵੀ ਰਸੂਲ ਹਮਜ਼ਾਤੋਵ ਨੇ ਆਪਣੀ ਲੇਖਣੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਵੱਜੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਵੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ:

ਮੇਰੀ ਧਰਤੀ ਓਤਪੋਤ ਹੈ ਸ਼ਕਤੀ ਸ਼ਾਨੋ-ਸ਼ੌਕਤ ਨਾਲ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਪੰਛੀ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਧੁਰ ਤਰਾਨੇ ਨੇ।
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਉਤੇ ਉਡਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਪੰਛੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਰਗੇ
ਉਹ ਉਕਾਬ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਗੀਤ ਅਫ਼ਸਾਨੇ ਨੇ।

ਘਰ ਵਿੱਚ ਰਹੋ, ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰਹੋ

ਸਾਵਧਾਨੀ ਹੀ ਬਚਾਓ ਹੈ

ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ

ਅੱਜ ਦਾ ਸ਼ਬਦ

ਅਉਧੂ

ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਅਉਧੂ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਅਵਧੂਨਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿੱਚ ਅਵਧੂਨਨ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ - ਕੰਬਾਉਣਾ , ਝਾੜਨਾ , ਪਛਾੜਨਾ। ਜੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਝਾੜ ਕੇ ਪਰ੍ਹੇ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਅਉਧੂ ਹੈ। ਅਉਧੂ ਇਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਜੋਗੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਰਾਤ ਭਰ ਸੁਆਹ ਵਿੱਚ ਲੇਟਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੁਭਾ ਸਾਰੀ ਸਵਾਹ ਝਾੜ ਕੇ ਅੱਗੇ ਚੱਲਦੇ ਹਨ।

ਅਉਧੂ ਜੋਗੀ ਤਿਆਗਵਾਦੀ ਫਲਸਫ਼ੇ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸੰਸਾਰਕ ਮੋਹ-ਮਾਇਆ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਤੁਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ।

ਅਵਧੂਤ , ਅਵਧੂ , ਅਉਧੂਤ ਆਦਿ ਅਉਧੂ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਹੀ ਸਮਾਨਅਰਥਕ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲ-ਚਾਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਸ਼ਾਇਰ ਵਿਜੇ ਵਿਵੇਕ ਆਪਣੀ ਇਕ ਗ਼ਜ਼ਲ ਵਿਚ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ:

ਜੇ ਮੇਰੀ ਮੌਤ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਗਿਆ।
ਜਿਹੜੇ ਤੋਤੇ 'ਚ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਗਿਆ।
ਅਸਾਨੂੰ ਅਉਧੂਆਂ ਨੂੰ ਮਾਣ ਤਾਂ ਮਿਲਣਾ ਹੀ ਕੀ ਸੀ
ਇਹ ਜੋ ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਅਪਮਾਨ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਗਿਆ।

ਘਰ ਵਿੱਚ ਰਹੋ, ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰਹੋ

ਸਾਵਧਾਨੀ ਹੀ ਬਚਾਓ ਹੈ

ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ , ਪੰਜਾਬ

ਅੱਜ ਦਾ ਸ਼ਬਦ

ਇਕਤਾਰਾ

ਇਕਤਾਰਾ ਭਾਰਤ ਦਾ ਇਕ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਸਾਜ਼ ਹੈ। ਇਕਤਾਰਾ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ-ਇਕ ਤਾਰ ਵਾਲਾ। ਇਹ ਸਾਜ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਇਸ ਸਾਜ਼ ਨੂੰ ਜੰਗਮ ਜੋਗੀ ਵਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਲੋਕ-ਗੀਤ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗਾਇਕ ਵੀ ਇਸ ਸਾਜ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਕਰ ਵੀ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਕਤਾਰੇ ਦੀ ਲਗਭਗ 120 ਸੈ.ਮੀ. ਲੰਬੀ ਅਤੇ 5 ਸੈ.ਮੀ. ਮੋਟੀ ਗੁਲਾਈ ਵਾਲੀ ਬਾਂਸ ਦੀ ਡੰਡੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਡੰਡੀ ਦੇ ਇਕ ਸਿਰੇ 'ਤੇ ਤਾਰ ਨੂੰ ਸੁਰ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁੱਟੀ ਲੱਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਡੰਡੀ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਸਿਰਾ ਸੁਕਾ ਕੇ ਖੋਖਲੇ ਕੀਤੇ ਕੱਦੂ ਦੇ ਤੂੰਬੇ ਵਿੱਚੋਂ ਦੀ ਲੰਘਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੋਹੇ ਦੀ ਤਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਸਿਰਾ ਤੂੰਬੇ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿੱਕਲੇ ਹੋਏ ਬਾਂਸ 'ਤੇ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਕਿੱਲੀ ਨਾਲ ਅਤੇ ਦੂਸਰਾ ਸਿਰਾ ਡੰਡੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੱਤਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੇ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਵਿਤਾ 'ਵਣਜਾਰਾ' ਵਿੱਚ ਇਕਤਾਰਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ:

ਨਗਰ-ਨਗਰ ਵਿੱਚ, ਗਲੀ-ਗਲੀ ਵਿੱਚ; ਗੂੰਜ ਰਿਹਾ ਇਕਤਾਰਾ
ਬਸਤੀ-ਬਸਤੀ, ਜੰਗਲ-ਜੰਗਲ; ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਵਣਜਾਰਾ।

ਘਰ ਵਿੱਚ ਰਹੋ, ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰਹੋ

ਸਾਵਧਾਨੀ ਹੀ ਬਚਾਓ ਹੈ

ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ

ਅੱਜ ਦਾ ਸ਼ਬਦ

ਊਰੀ

ਊਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸੂਤ ਦੀਆਂ ਅੱਟੀਆਂ ਤੋਂ ਨੜੇ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਇਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਗੋਲ ਚਰਖੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਸੂਤ ਦੀਆਂ ਅੱਟੀਆਂ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਸੂਤ ਦੇ ਨੜੇ ਵੱਟੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਭਾਵ ਸੂਤ ਨੂੰ ਦੂਹਰਾ ਜਾਂ ਚਾਰ ਲੜਾ ਕਰਕੇ ਖੇਸ ਜਾਂ ਦਰੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਰੂੰ ਦੀਆਂ ਪੂਣੀਆਂ ਵੱਟੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਫਿਰ ਉਹਨਾਂ ਪੂਣੀਆਂ ਨੂੰ ਚਰਖੇ ਉੱਪਰ ਕੱਤ ਕੇ ਗਲੋਟੇ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਗਲੋਟਿਆਂ ਨੂੰ ਅਟੇਰਨ ਉੱਪਰ ਵਲ ਕੇ ਅੱਟੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਫਿਰ ਇਹਨਾਂ ਅੱਟੀਆਂ ਨੂੰ ਊਰੀ ਉੱਪਰ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਸੂਤ ਨੂੰ ਦੂਹਰਾ - ਤੀਹਰਾ ਕਰਕੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਊਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ ਅੰਗ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਲੋਕ-ਸਾਹਿਤ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਲੋਕ-ਬੋਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ;

ਊਰੀ ਊਰੀ ਊਰੀ
ਅੱਜ ਦਿਨ ਸ਼ਗਨਾਂ ਦਾ
ਨੱਚ-ਨੱਚ ਹੋ ਜਾ ਦੂਹਰੀ

ਘਰ ਵਿੱਚ ਰਹੋ, ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰਹੋ

ਸਾਵਧਾਨੀ ਹੀ ਬਚਾਓ ਹੈ

ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ

ਅੱਜ ਦਾ ਸ਼ਬਦ

ਆਰਸੀ

ਆਰਸੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਸ਼ੀਸ਼ਾ, ਦਰਪਣ। **ਆਰਸੀ** ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਗਹਿਣਾ ਵੀ ਹੈ ਜੋ ਔਰਤਾਂ ਹੱਥ ਦੇ ਅੰਗੂਠੇ ਵਿੱਚ ਪਹਿਨਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਇੱਕ ਮੁੰਦਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਜੜਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਚਿਹਰਾ ਦੇਖਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਨੂੰ ਵੀ ਆਰਸੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। **ਆਰਸੀ** ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਪਰਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਜਦ ਜੀਅ ਚਾਹੇ ਆਪਣਾ ਚਿਹਰਾ ਦੇਖ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਹ ਗਹਿਣਾ ਵਿਆਹ ਵੇਲੇ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। **ਆਰਸੀ** ਵਿਆਂਦੜ ਕੁੜੀ ਦਾ ਸਹੁਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਭੇਜਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕਈ ਵਾਰੀ ਪੇਕਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵੀ ਪਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਵੀ **ਆਰਸੀ** ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ।

ਨੌਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੇ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨੰਦ ਲਾਲ ਨੂਰਪੁਰੀ ਦੀ ਲਿਖੀ ਕਵਿਤਾ 'ਰਾਵੀ ਤੇ ਝਨਾਂ' ਵਿੱਚ ਆਰਸੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ:

ਮੇਰੇ ਨੂਰਪੁਰੀ ਭਾਗਾਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਦੱਸਦਾ,
ਮੇਰੇ **ਆਰਸੀ** ਦੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ 'ਚ ਪੰਜਾਬ ਵੱਸਦਾ।
ਉਹਨੇ ਨਵੇਂ ਗੀਤ ਦੇਣ ਦਾ ਹਿਆਂ ਰੱਖਿਆ,
ਮੇਰੇ ਸਹੁਰਿਆਂ ਨੇ ਜਿਦ-ਜਿਦ ਨਾਂ ਰੱਖਿਆ,
ਕਿਨੇ ਰਾਵੀ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਝਨਾਂ ਰੱਖਿਆ।